

PHOTOGRAPHY

BY

J. BORNSTEIN

צילומים : המחבר

שרטוטים : צ. רוזנצווייג

©

All rights reserved

כל הזכויות שמורות למחבר

תל-אביב, 1988

נדפס בישראל

Printed in Israel

נדפס בדפוס אופסט, "ראם", ת"א

הקו והצורה

התצלום שהוא העתקה של המראה המציאותי, מורכב מקווים, צורות גיאומטריות וגווניו המשפיעים על האוירה וכן על הצורה האסתטית של התצלום (את השפעתו של הגוון על האוירה ראה עמ' 193).

הצלם חייב לדעת כיצד להיעזר בקווים ובצורות כדי להשיג שלמות רעיונית בתצלומיו.

הקווים והצורות (הגיאומטריות) הם:

1. קווים אנכיים;
2. קווים אופקיים;
3. שילוב של קווים אנכיים ואופקיים;
4. קווים אלכסוניים;
5. שילוב של קווים אלכסוניים, אופקיים ואנכיים (משולש);
6. קווים מפותלים;
7. מעגלים שלמים או מקוטעים;
8. קווים או צורות החוזרים על עצמם (repetition);
9. קווים או צורות הנמשכים לכיוונים שונים (oppositon);
10. הצטלבות קווים (radiation).

קווים אנכיים

קווים אנכיים יוצרים תחושת כוח, גודל והדר. משום כך נהוג להשתמש בהם בתור גורם העוזר לביטוי הנושא המצולם. זאת בתנאי שצורת התצלום היא מלבן בכיוון אנכי. לדוגמה: צילום בנין גבוה המופיע בתצלום בצורה אנכית וממלא את כל אורכו יעניק תחושה של גודל וגובה. תחושה זו תגבר אם יימצא ליד הבנין עצם (בצורה מוקטנת) שגודלו ידוע, כגון: אדם או מכונית. לעומת-זאת, נאבד את תחושת הגובה והגודל אם הבנין יופיע במחצית אורך התצלום. במקרה זה תתקבל הרגשה שהבנין הוא נמוך או שצולם ממרחק.

בתצלום מס' 77 (תפילה) אפשר לראות כיצד מגבירים קוויו האנכיים של העץ את תחושת הכוח של הנושא. זאת — כתוצאה מהיחס שבין גובה האדם למימדי הגזע.

קווים אופקיים

קו אופקי נחשב כגורם-עזר לקבלת אוירת שקט ושלווה. זאת — משום שעין האדם אינה מתאמצת שעה שהיא מסתכלת בנושא אופקי. תופעה זו תתקבל גם בתצלום, בתנאי שצורתו תהיה מלבן אופקי. לדוגמה: אם נצלם אדם נח ליד עץ, והתצלום ייעשה בצורת מלבן אופקי — נקבל אוירה שקטה. אך אם אותו תצלום

ייעשה בצורה אנכית, תאבד תחושת השקט והשלווה, ונקבל תחושות אחרות, המושפעות מהצורה האנכית של התצלום.

שילוב קווים אנכיים ואופקיים

בצילום נושא המכיל קווים אנכיים ואופקיים הנמשכים כמעט לכל אורך ורוחב התצלום מתקבלות שתי התחושות האמורות לעיל (כוח וגודל בצירוף של שקט ושלווה גם יחד). אם התצלום יהיה מרובע (דהיינו: הקו האנכי והאופקי שווים באורכם) תהיינה התחושות שוות. אם הנושא האנכי בתצלום המרובע יהיה מודגש יותר מהנושא האופקי, תשפיע הצורה האנכית על עין המסתכל יותר מאשר הצורה האופקית (וכן להפך).

כדאי לדעת שנושא המופיע בצורה מרובעת יכול ליצור תחושת „גבריות” על המסתכל.

אם יהיה התצלום בצורת מלבן אנכי, תהיה תחושת הקו האנכי חזקה יותר מאשר תחושת הקו האופקי; וכאשר יהיה בצורת מלבן אופקי — אזי תגבר השפעת הקו האופקי על הקו האנכי.

השילוב בין קו אנכי ואופקי בתצלום משמש כאחד היסודות החשובים בהעמדת נושאים לצילום, זאת כיון שמצב זה משחרר את השפעת המסגרת החיצונית על הנושא המצולם.

צורה זו (שילוב קו אנכי ואופקי) נקראת בשפה המקצועית: rectangle, שפירושה: „צורה בעלת זווית ישרות” כדוגמת האות L.

נהוג לצלם נושאים באופן שהצל יפול בכיוון המסתכל (כדי לסייע בקבלת האשליה של תחושת העומק). גם במקרה זה מתקבלת צורת L.

אם צילו של הנושא יפול באלכסון, נפחית אמנם את התחושות המתקבלות מהקו האנכי והאופקי, אך נקבל תחושה אחרת, בהשפעת הקו האלכסוני.

קווים אלכסוניים

קו אלכסוני יוצר תחושת תנועה. תחושה זו תתקבל בתצלום אם הקו האלכסוני הוא מציאותי או דמיוני. לדוגמה: אם נעמיד שני עצמים באופן שעין המסתכל תנוע מהאחד למשנהו בצורה אלכסונית, נקבל קו אלכסוני דמיוני, שיגרור לתחושה האמורה.

שרטוט מס' 72 מדגים את השפעת הצורה האלכסונית על תחושת התנועה.

שרטוט 72. צורה אלכסונית יוצרת תחושת תנועה חזקה

האמנים הקדמונים, ובמיוחד הציירים ההולנדיים, השתמשו בגורם זה כדי להגביר את תחושת התנועה ביצירותיהם. הם נעזרו גם בזווית התאורה שהאירה את הנושאים בצורה אלכסונית. תאורה זו, המאירה דיוקן בזווית של 45° , נקראת: „תאורת רמברנדט“, ע"ש הצייר ההולנדי הנודע (עמ' 207).

בצילומי דיוקנים — כשמעונינים ליצור תחושה דינמית, יש לצלם את הדיוקן באלכסון; אך כאשר רוצים ליצור תחושת כבוד ואצילות יש לצלמו בצורה אנכית. לכן מצלמים דיוקן של ספורטאי או זמר בצורה אלכסונית, ואילו דיוקן של שופט, רב וכד' — בצורה אנכית.

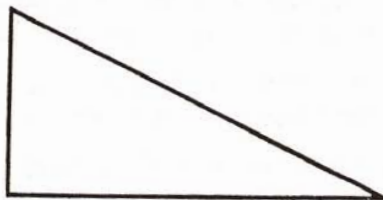
נוהגים לצלם בצורה אלכסונית נושאים שעליהם להביע תחושת תנועה בתצלום, כגון: ספורטאי רץ או רכב נוסע. ספורטאי — מצלמים בצורה אלכסונית ובזווית נמוכה, ורצוי שלא יתקבל קו-אופק. לגבי רכב, אפילו שאינו בתנועה, אם נצלמו באלכסון ומזווית נמוכה נקבל תחושת תנועה. במקרה זה יש להקפיד שלא יופיעו נושאים אחרים בעלי קווים אנכיים, שאם לא כן, תפחת תחושת התנועה ותיווצר תחושה של „צילום עקום“.

בזמן הצילום חייב הצלם להתחשב בקווים האלכסוניים שבנושא המצולם, כי קווים אלה עלולים למשוך אליהם את עין המסתכל. הדבר אמור גם לגבי קווים אלכסוניים דמיוניים. יש להעמיד את הנושא העיקרי ליד הקו האלכסוני, ובמידה והדבר אינו אפשרי, יש להסתירו או לגרום לאי הדגשתו בתצלום (דהיינו: יש להבהירו או להכחותו, בזמן הצילום או בזמן העיבוד במעבדה).

בצילום מס' 74 (זינוק), זינקה הרקדנית בהתאם לקו האלכסוני של העננים; זאת — כדי להגביר את תחושת התנועה.

שילוב קו אנכי, אופקי ואלכסוני (משולש)

נושא המורכב מקווים אלה יוצר משולש שהעין נמשכת לפינותיו. אם המשולש ישר-זוית, ישמש הקו האלכסוני (היתר) כבסיס, ואילו נקודת המפגש של הקו האנכי והאופקי (הזווית הישרה) תהיה מרכז התעניינות.

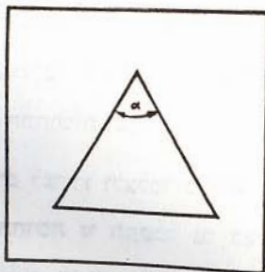

שרטוט 71. הצלע הארוכה מהווה את בסיס המשולש

יש להימנע מלצלם נושאים כך, שקו אלכסוני יחצה את כל משטח התצלום. אחרת עלולים להיווצר שני משולשים, שהקו האלכסוני המשותף לשניהם ישמש כבסיס, והפינות של מסגרת התצלום תהיינה לזוויות המשולשים — דבר שיגרור לתופעות נוספות:

- א. חלוקת משטח התצלום לשני חלקים, דבר הפוגם באחדות התצלום;
- ב. העברת מרכז ההתעניינות אל פינות התצלום;
- ג. השפעה רבה של המסגרת החיצונית על הנושא המצולם.

במקרה והמשולש הוא שווה-שוקיים, או שווה-צלעות, תימשך העין במידה מוגברת אל הזווית α הכלואה בין שני הקווים האלכסוניים (שרטוט 74), וזאת משום שקווים אלכסוניים מושכים את עין המסתכל לנקודת המפגש שביניהם. לכן, בצילום נושאים שצורתם משולש — יש להתחשב בגורם זה, מאחר והוא משמש כמרכז ההתעניינות בתצלום.

שרטוט 74. הצלע המקבילה למסגרת מהווה את בסיס הנושא;
הזווית הנגדית מהווה את מרכז ההתעניינות

- בצילום נושא שצורתו משולש, חייב הצלם לזכור מספר עקרונות:
- א. צורה זו (מציאותית או דמיונית) יוצרת תחושה תלת-מימדית;

- ב. יש להתחשב באותה פינה המושכת את עין המסתכל במידה רבה ולהקפיד שהיא תימצא במקום הנכון בתוך משטח התצלום, תוך התחשבות בחוק האיוון ;
- ג. יש להקפיד שפינות המשולש לא תתחברנה עם פינות או קווים של נושאים אחרים, ובמיוחד — שלא תיגענה בקווי מסגרת התצלום ;
- ד. נושא המופיע בצורת משולש, יכול ליצור תחושת „גבריות“ או „נשיות“.

התצלום מס' 1 (נשיקת עופר) הוא דוגמה של נושא בצורת משולש. העין נמשכת במידה רבה אל הזוית הכלואה בין שני הקווים האלכסוניים של המשולש, כלומר — אל שני הראשים. כדאי לציין שהתחושה התלת-מימדית שאותה חשים בתצלום, התקבלה גם כתוצאה מצילום הנושא נגד האור. בזמן צילום נושא זה התחשב הצלם גם במכסה העגול (שמתחת לנושא), וגם בדלת המרובעת (שמאחוריו) וצילם בזוית כזו שבה הסתיר הנושא חלק מהריבוע, ונגע במעגל. פעולה זו שומרת על האחידות בתצלום.

קווים מפותלים

קו המופיע בצורת האות S נחשב באמנות כקו המביע יופי, שלוהה מסתורין. משום כך נקרא קו זה: „קו היופי“ (line of beauty) או „קו-הזהב“ (golden line).

לחלק גדול מהעצמים שבטבע — כגון: כבישים, נהרות, עצים, ואפילו עננים — צורה זאת. רצוי שצורה זו תתקבל בתצלום בצורה אלכסונית, וזאת כדי לקבל את תחושת התנועה (נוסף ליתר התחושות הנ"ל).

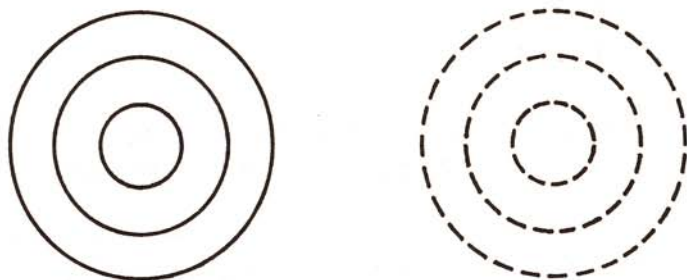
אחד הנושאים שמרבים לציירו ולצלמו בצורה מפותלת הוא גוף אשה, וזאת בכדי לקבל תחושת יופי. תחושה זו תתקבל גם בצילום דיוקני נשים אם צורת התסרוקת והצוואר יהיו מפותלים. קו מפותל אינו חייב להופיע דווקא בצורת האות S, כי אם גם בצורות אחרות, כגון: 23n והתחושות שקו זה גורם לא ישתנו במידה ניכרת. יוצא מכלל זה הוא קו זיג-זג מלוכסן, כגון: המורכב מקווים אלכסוניים וזוויות חדות. קו זה מביע תנועה, כוח וסכנה ונחשב כצורה הדרמטית ביותר.

תצלום מס' 44 (מעוף יונים) הוא דוגמה של תנועה וחן, המתקבלת על-ידי שילוב הקו האלכסוני המפותל (הגג) והעננים המופיעים אף הם בצורה מפותלת. גם בתצלום מס' 75 (השתלבות) יוצרים הקווים המפותלים את תחושת התנועה החן.

מעגלים

נושא שצורתו מעגל (או מספר נושאים המסודרים בצורת מעגל), מושך את עין המסתכל במידה רבה. לכן כדאי שנושא משני, שצורתו מעגל, לא יסיט את עין המסתכל מן הנושא העיקרי. זאת ניתן להשיג על-ידי העמדת הנושא העיקרי ליד הנושא המשני (העגול), או על-ידי הסתרת חלק ממנו (עמ' 237). כדאי לדעת, שנושא המופיע בצורה מעגלית יכול ליצור תחושת „נשיות“ על המסתכל.

בסדרנו מספר נושאים היוצרים צורת מעגל, נזכור להעמיד את הנושא העיקרי בתוך המעגל, ולא מחוצה לו; על-ידי-כך נשמור על אחדות הנושאים. מעגל מקוטע מביע תנועה מחזורית חזקה יותר מאשר מעגל שלם. בצילומי מים נוהגים לזרוק לתוכם חפץ כלשהו, כדי ליצור מעגלים נוספים וכך להגביר את תחושת התנועה.

שרטוט 75. מעגל מקוטע מביע תנועה מחזורית חזקה

קווים וצורות החוזרים ונשנים

תחושת קצב (ריתמוס) מתקבלת כאשר קווים, צורות או גוונים חוזרים על עצמם בנושא אחד ואפילו במספר נושאים. לדוגמה: בתצלום בו מופיעה קבוצת עצים ומאחוריה גוש עננים נקבל תחושת קצב אם הקווים החיצוניים של העננים יהיו דומים לקו החיצוני של העצים.

בתצלום מס' 5 (בנין אל-על) ניתן להבחין כי קווי הבנין, ובמיוחד הקווים המקוטעים החוזרים על עצמם (מצד שמאל), יוצרים תחושת קצב.

גם בתצלום מס' 10 (הפסנתרן) — הגלים, המנענעים והידים הינם קווים החוזרים על עצמם ויוצרים תחושת קצב.

כיון שלכל תצלום יש מסגרת חיצונית, שהיא למעשה קווים החוזרים על עצמם, יש להתחשב בה. צלמים אחדים מעדיפים ליצור תצלומים ללא כל מסגרת (שוליים לבנים), כדי למנוע השפעת המסגרת על הנושא המצולם. נוכל לראות זאת בעיקר בתערוכות של צלמים, בהן מודבקים התצלומים על קרטון או על ללא כל שוליים.

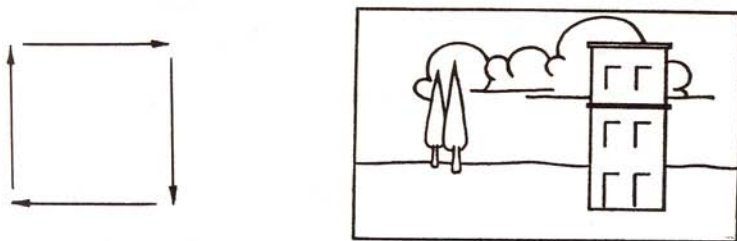
ביסוד זה (קווים החוזרים על עצמם) נעזרים גם באמנות הקישוט, כגון: בעטיפות של מוצרים, בקישוטי כרזות וכו', וזאת כדי ליצור תחושת קצב. אולם יש לדעת, שהגזמה בשימוש ביסוד זה גורמת לחד-גוניות.

צורות או קווים מנוגדים

תצלום המורכב מצורות וקווים שכיוונם מנוגד זה לזה, כגון: ימין ושמאל או מעלה ומטה — גורם לתחושת התנגדות.

באמנות נחשב יסוד זה כאחד הגורמים לעיצוב התמונה או התצלום, כי הדות לו אפשר להגביל את המבט אל המשטח הפנימי של התמונה או של התצלום.

שרטוט 76. המבט מוגבל למשטח הפנימי על-ידי הצבת הנושאים בכיוונים מנוגדים ומתמשכים

גם אם נעמיד נושא מול נושא אחר, כגון: מכונית שכיוונה כלפי בנין, תיווצר תחושת התנגדות של הבנין העוצר, כביכול, את תנועת המכונית. יש לזכור,

שנקודת המפגש של הקווים המנוגדים מושכת את עין המסתכל אליה ומשמשת כמרכז התעניינות.

תצלום מס' 66 (עמ' 201) הוא דוגמה לקבלת תחושת התנגדות בין הסוסה לסית. דוגמה נוספת אפשר לראות בתצלום מס' 51 (קורא עתון, עמ' 180). שני האנשים היושבים כשגבם מופנה זה לעומת זה יוצרים תחושת התנגדות.

בתצלום מס' 77 (עמ' 216) מגבילה תחושת ההתנגדות את עין האדם אל המשטח הפנימי של התצלום. הענן הנמצא למעלה מונע את עין המסתכל מלחרוג מתוך משטח התצלום, למרות שגזע העץ (האנכי) יוצא ממשטח התצלום.

קווים מצטלבים

בטבע נמצאים נושאים רבים שאפשר להגדירם כבעלי קווים מצטלבים. לדוגמה: פרח, עלה, צומת-דרכים. בצילום נושאים כאלה יש להתחשב בנקודת המפגש של הקווים המצטלבים. נקודה זו — מציאותית או דמיונית — מושכת את עין המסתכל, ולכן — אם ברקע מופיע נושא משני, המורכב מהצטלבות של קווים, חייבים להעמיד את הנושא העיקרי ליד הנושא המשני, כדי שיסתיר את נקודת ההצטלבות. לדוגמה: אם נצלם אדם העומד בין שתי שורות בנינים, נצטרך להעמידו בנקודת המפגש הדמיונית או המציאותית של קווי-הפרספקטיבה, הנוצרים על-ידי הבנינים.

בכל המקרים של צילום נושאים בעלי קווים מצטלבים עלינו לזכור:

- א. לא „להעמיד“ את נקודת ההצטלבות במרכז התצלום;
- ב. לא „להעמיד“ את הנושאים בדיוק בנקודת ההצטלבות כדי למנוע תחושת התמוגגות;
- ג. נקודת ההצטלבות יכולה לשמש כגורם המאזן את הנושא העיקרי;
- ד. אם אין אפשרות להציב את הנושא העיקרי ליד נקודה זו, רצוי להפחית את החדות של איזור נקודת ההצטלבות, כדי להמעיט את כוח-המשיכה שלה לגבי העין.

תצלום מס' 74 (עמ' 215) הוא דוגמה של הצטלבות. גוף הרקדנית משמש כנקודה מרכזית שממנה נמשכים הידים, הרגלים ואף העננים.

עקרונות למיקום הנושאים בתצלום

כפי שהוסבר בפרקים הקודמים געשית החלוקה הפנימית של שטח התצלום — לקביעת מקומם של הנושאים — בהתאם ל„חלוקת-הזהב“ (עמוד 221).

בצילום משתמשים ביחסים: $3:3$ ו- $3:5$, ומחלקים את התצלום לשלושה או לחמישה חלקים, או שניהם כאחד; דהיינו: את האורך — לחמישה חלקים, ואת הרוחב לשלושה חלקים, או להפך (עמ' 223).

בזמן סידור הנושאים, על-פי שיטות החלוקה האמורות לעיל, יש להתחשב בגורם נוסף, והוא: שמירה על תחושת שיווי-המשקל של הנושאים בתצלום (איזון).

גורם האיזון ושיטות החלוקה משפיעים על הצורה האסתטית ועל האחדות של הנושאים בתצלום.

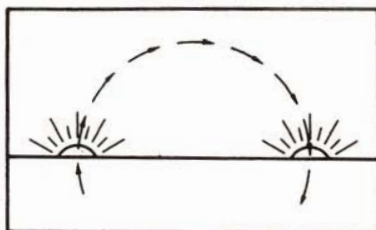
נוסף לכך קיימים עקרונות נוספים שחשיבותם בשעת סידור הנושאים בתוך משטח התצלום היא מכרעת. יסודם של הללו הוא בהשפעות סמליות ורגשיות של התצלום המוגמר על עינו של המסתכל, והריהם:

- א. סידור הנושאים בהתאם לדרך ההסתכלות הטבעית של עין האדם;
- ב. הדגשת המקום (בתוך משטח התצלום) שהשפעתו על עין המסתכל היא החזקה ביותר;
- ג. התחשבות במקום (שבמשטח התצלום) הנחשב לגבי המסתכל כ„חשוב“ ביותר;
- ד. סידור העצמים באופן שהעין תימשך מאחד לשני אל תוך משטח התצלום ולא מחוצה לו.

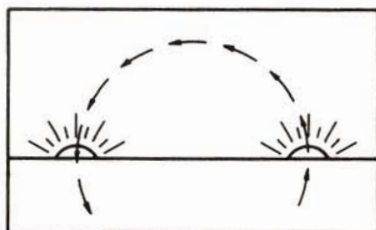
רוב השפות הלוועזיות נכתבות משמאל לימין, ומכיון שהסתכלות בעצמים בכיוון תנועת השעון — נוחה, הרי שמקובל גם להעמיד את הנושאים לציוור או לצילום באופן זה.

דוגמה מעניינת לכך מהווה הסתכלות בתצלום של שקיעת השמש. אם השמש תיראה מצד שמאל של התצלום, יחורשו רוב האנשים שהשמש זורחת ולא שוקעת. סיבת הדבר נעוצה בהרגל להסתכל בכיוון תנועת השעון ונקודה זו (בה נמצאת השמש) משמשת כהתחלה, למרות שבמפות גיאוגרפיות מורה נקודה זו על שקיעה (שרטוטים 77 א' ו-ב').

בהתאם לעקרון זה, כאשר אנו מצלמים כביש המושך כלפי פנים — והמופיע בפרספקטיבה קווית — מתוך כוונה למשוך את עינו של המסתכל מחלקו התחתון של התצלום כלפי מעלה, הרי נקודת המפגש הדמיונית, חייבת להימצא מצד שמאל.

שרטוט 77ב. כיוון תנועת השמש
בשל ההרגל לכיוון תנועת השעון

שרטוט 77א. תנועת השמש כמקובל
בהסתכלות במפות גיאוגרפיות

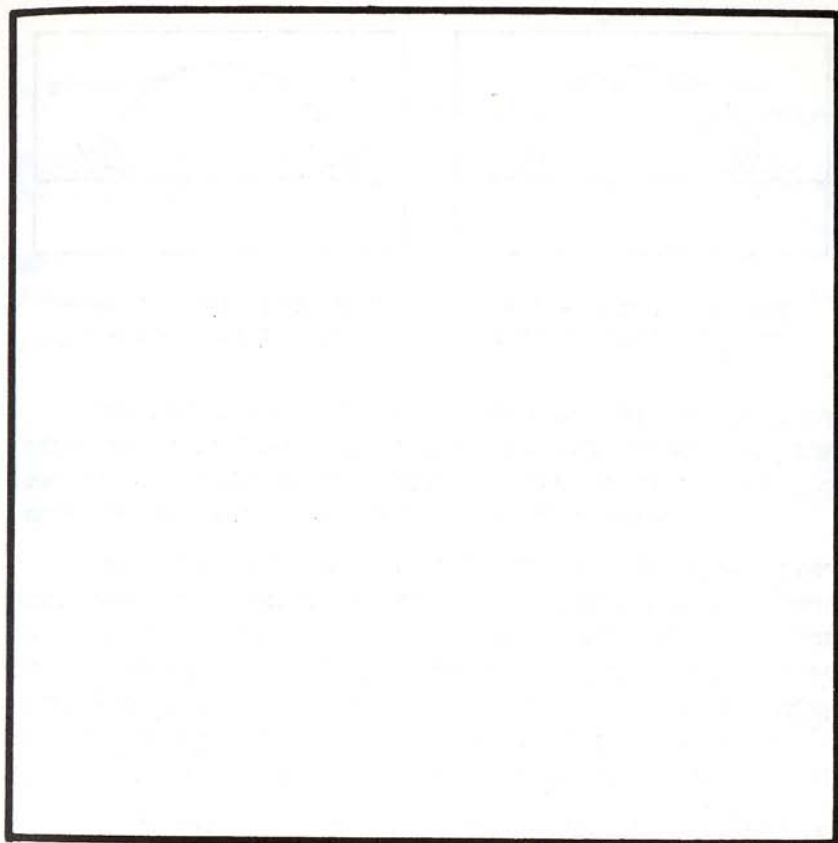
לעתים נוהגים להעמיד נושא שכיוונו יהיה מנוגד לכיוון תנועת השעון, תוך מגמה ליצור תחושת התנגדות, דבר הגורם לעיצוב התצלום (עמ' 254). ואכן, כדאי מאד לחשוב על העמדת עצמים מסויימים בניגוד לכיוון תנועת מחוגי השעון, כי תחושת ההתנגדות עשויה, לעתים, להגביר את ההבעה של התצלום.

כאשר הנושאים מסודרים בכיוון תנועת השעון בצורה מרובעת, תחבונן העין בצורה נוחה מהפינה השמאלית העליונה דרך שתי הפינות הימניות ועד הפינה השמאלית התחתונה. הפניית מבטה של העין בכיוון ההפוך — דהיינו: מן הפינה השמאלית התחתונה דרך שתי הפינות הימניות ועד לפינה השמאלית העליונה, תהיה כרוכה במאמץ רב יותר. אך אם יסודרו הנושאים בצורת מעגל, תהיה תנועת העין קלה יותר על פני משטח התצלום — למרות הכיוון המנוגד למחוגי השעון — כי צורה זאת יוצרת תחושה דינמית על עינו של המסתכל (ראה שרטוטים 78 ו-79).

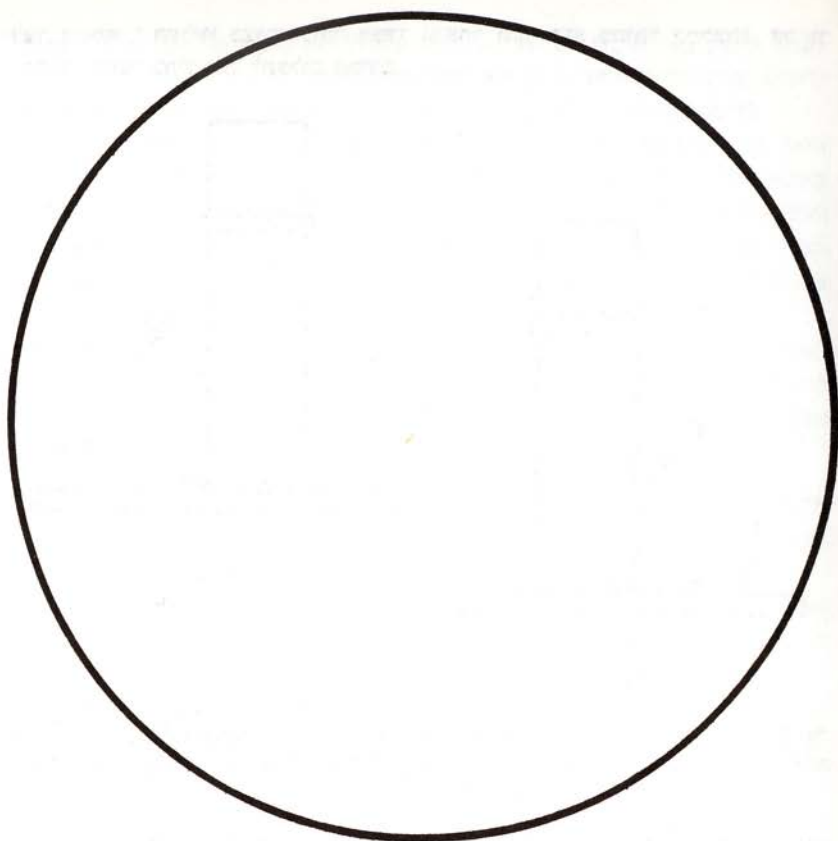
בצילום מספר נושאים בעלי קווים ישרים ועגולים, יש להציב מצד שמאל של התצלום את העצמים העגולים ומצד ימין — את העצמים בעלי הקווים הישרים (ראה שרטוטים 80 א' ו-ב').

שני השרטוטים ממחישים בברור את חשיבות העקרון הנ"ל. בשרטוט מס' 80ב מסתכלת העין בכיוון תנועת השעון בצורה נוחה ואילו בשרטוט מס' 80א שהינו היפוך השרטוט הקודם, מתקשה העין לעלות מהפינה השמאלית התחתונה לפינה השמאלית העליונה.

אפשר להיעזר גם בעצמים או בקטעי עצמים המופיעים בצורה אלכסונית, מפותלת, או עגולה למחצה. אותם מציבים בצד השמאלי של התצלום, על-מנת לעזור לעינו של המסתכל לעלות מהפינה השמאלית התחתונה כלפי מעלה. דוגמה לכך אפשר לראות בתצלום מס' 5 (בנין אל-על): הקווים המקוטעים מצד שמאל יוצרים תחושת קצב ותנועה, וכך נעה העין מלמטה כלפי מעלה, בצורה נוחה. לעומת-זאת, בתצלום מס' 77 (תפילה) עולה אמנם העין מהצד השמאלי התחתון

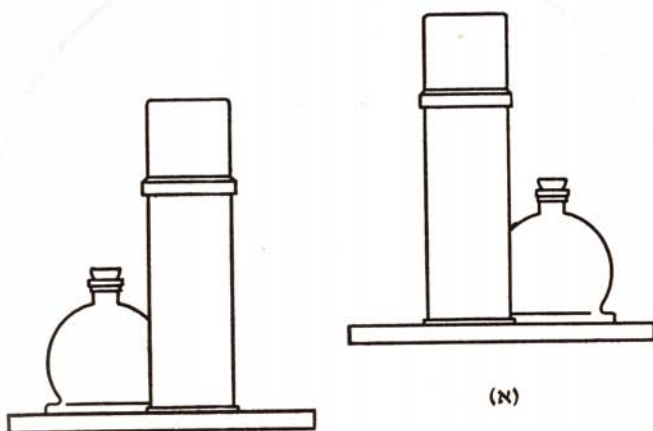

שרטוט 78. המבט כלפי המשטח נשבר בפיגות המרובע. המבט מלמטה
כלפי מעלה דורש מאמץ יתר.

שרטוט 79. המבט כלפי המשטח מהיר ורצוף בשל חוסר פינות

לצד השמאלי העליון בצורה נוחה למדי (מאחר והקו הוא מפותל במקצת), אך זו „כבדה” יותר בהשוואה לתצלום הקודם.

שרטוט 80. הצבת נושאים עגולים וישרים : א. המבט כלפי מעלה קשה בשל הנושא הישר והארוך בצד שמאל ; ב. מבט נוח כלפי מעלה. הנושא העגול והנמוך מקל על המבט כלפי מעלה.

מן האמור לעיל נובעת המסקנה כי הצד השמאלי העליון של התצלום הוא המקום המשפיע במידה רבה על עין המסתכל. הסיבות לכך הן :
1. פינה זאת משמשת כנקודת מוצא נוחה לעין המסתכל ;
2. היא מצויה בחלקו העליון של משטח התצלום, שעה שחלקו התחתון של משטח זה משמש כבסיס הגורם לתחושת היציבות.

ראינו שהצד השמאלי העליון משפיע במידה רבה על עין המסתכל, ומשמש כיסוד להצבת הנושאים בתצלום. אולם באמנות מובא בחשבון אספקט נוסף, והוא קביעת מקום הנושא העיקרי, כדי שהמסתכל אמנם יחוש שהוא „החשוב” ביותר. האמנים הקדמונים העמידו את הנושא העיקרי במרכז התמונה. ברם, כפי שהוסבר, יוצר דבר זה תחושת לחץ וחוסר חופשיות סביב הנושא. על-כן מקובל כיום להעמיד את הנושא החשוב ביותר בצד הימני העליון, וזאת מאחר והבריות נוטות לייחס חשיבות לנושאים הנמצאים בצד זה של משטח הציור או התצלום. מכאן אפשר להסיק שאם יופיעו בתצלום שני אנשים, האחד מימין והשני משמאל — תימשך העין בתחילה לזה הנמצא בצד השמאלי העליון, ורק לאחר-מכן —

לאדם השני, בצד הימני העליון. אם יהיו שניהם דומים בתלבושתם, יחוש המסתכל שאותו האדם הניצב מצד ימין, הוא החשוב משניהם.

בלימוד היסודות של „התחושה הויזואלית“ נקבע, שאם יופיעו במשטח של ציור או צילום ארבעה אנשים, וכל אחד מהם יימצא קרוב לפינה אחת מפינות משטח הציור (או התצלום), תתקבל תחושה כאילו אותו אדם הנמצא בצד הימני העליון הוא החשוב מכולם; זה שבצד השמאלי העליון, ייחשב כאדם בעל אישיות רצויה אך בדרגת חשיבות משנית, האדם שבצד הימני התחתון — בדרגת חשיבות פחותה מהקודמת, ואילו הנמצא בצד השמאלי התחתון נחשב בדרגה הפחותה ביותר. בתצלומים המופיעים בעתונות העולמית ניתן לראות שנוהגים להעמיד את האדם החשוב ביותר בקבוצת האנשים, מצד שמאל של התצלום, וזאת משום שהשפות הלועזיות נכתבות משמאל לימין, ואם יהיה צורך לכתוב את שמות האנשים המצולמים, שמו של האדם החשוב ייקרא ראשון.

אחד היסודות להשגת תצלום טוב הוא סידור הנושאים כך, שהעין תימשך מעצם לעצם אל תוך משטח התצלום ולא מחוצה לו. הגורמים העשויים לסייע לכך הם:

1. יצירת מסגרת פנימית, המשחררת את השפעת המסגרת החיצונית של התצלום. מסגרת זו יכולה להתקבל הן על-ידי סידור העצמים כמסגרת פנימית, והן על-ידי גווני, צללים וכד', שאף הם יוצרים מסגרת מעין זו;
2. סידור העצמים באופן שייצרו המשכיות של קווים דמיוניים ואשר כיוון קווייהם החיצוניים יהיה אל תוך משטח התצלום. המשכיות של קווים דמיוניים יכולה להתקבל הן על-ידי הגווני שבנושאים והן על-ידי צללי הנושאים.

לסיכום יש לציין, כי קיימים נושאים סטאטיים שאינם „מסודרים“ בהתאם לעקרונות האמורים לעיל. אך אם יזכור הצלם עקרונות אלה, ייווכח לדעת כי לפעמים, על-ידי שינוי זווית הצילום, הוא יוכל להשיג את התוצאות הבאות:

א. שינוי מקום הפרספקטיבה הקווית, כך שזו תימצא במקום הרצוי במשטח התצלום (מבחינת כיוון תנועת העין);

- ב. הכללת עצמים משניים בתוך משטח התצלום, כדי שהנושא העיקרי יוכל להימצא במקום הנכון מבחינת חשיבותו, או מבחינת נקודת המוצא;
- ג. שינוי זווית האור הנופלת על הנושא, כדי לקבל צללים היכולים לשמש כמסגרת פנימית לתצלום.

אם מצלמים נושאים הניתנים להווה ובמיוחד נושאים המצולמים לצורכי פרסומה, שמטרתה העיקרית היא השפעה מוגברת על עין המסתכל, הרי יש להתחשב בעקרונות הנ"ל. על-ידי כך יצליח הצלם ליצור תצלום, שיביע את מטרתו הראשונית של המפרסם.

רצוי לעיין בתצלומי פרסומה המופיעים בירחונים בין-לאומיים, כדי לראות כיצד נעזרו צלמים אחרים בעקרונות הללו וכיצד מושפעת עין המסתכל מתצלומים אלה.